

Резюме

Ляшенко Н. А. Вплив рішень Європейського суду з прав людини на правову систему України.

У статті проаналізовано правовий статус рішень Європейського суду з прав людини та їх вплив на правову систему України, наукова доктрина українських вчених та практиків – фахівців у галузі права та деякі рішення ЄСПЛ. Внесено ряд пропозицій щодо вдосконалення судової системи України. Зокрема, розширення повноважень Верховного Суду України щодо перегляду рішень судів нижчих інстанцій на предмет їх відповідності принципу верховенства права та світовим стандартам захисту прав людини.

Ключові слова: Європейський суд з прав людини, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, рішення, практика, тлумачення.

Резюме

Ляшенко Н. А. Влияние решений Европейского суда по правам человека на правовой систему Украины.

В статье проанализированы правовой статус решений Европейского суда по правам человека и их влияние на правовую систему Украины, научная доктрина украинских ученых и практиков – специалистов в области права и некоторые решения ЕСПЧ. Внесен ряд предложений по совершенствованию судебной системы Украины. В частности, расширение полномочий Верховного Суда Украины по пересмотру решений судов низших инстанций на предмет их соответствия принципу верховенства права и мировым стандартам защиты прав человека.

Ключевые слова: Европейский суд по правам человека, Конвенция о защите прав человека и основных свобод, решения, практика, толкование.

Summary

Lyashenko N. Effect of making the European court of human rights in Ukraine legal system.

The article analyzes the legal status of the European Court of Human Rights and their impact on the legal system of Ukraine, Ukrainian scientific doctrine scientists and practitioners - experts in law and some of the decisions of the ECHR. Made a number of proposals for improving the judicial system of Ukraine, in particular, the expansion of the Supreme Court of Ukraine to review the decisions of the lower courts for their compliance with the rule of law and international standards of human rights.

Key words: European Court of Human Rights, the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, decision, practice and interpretation.

УДК 347.6+ 347. 98+ 919.1+961.1

Л. В. СКОК

Лілія Володимирівна Скок, здобувач Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОРЯДОК СПАДКУВАННЯ У НІМЕЧЧИНІ: РОЗМЕЖУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ МІЖ СУДОМ ТА НОТАРІУСАМИ

Характерною відмінністю правової системи Німеччини від України у контексті нотаріальної діяльності зокрема та з вчинення нотаріальних дій щодо спадкування майна є те, що у Німеччині історично склалися коло осіб, які здійснюють нотаріальну функцію: *нотаріус*, який призначається пожиттєво для надання нотаріальних послуг. Така діяльність є його основною професійною діяльністю (п. 1 § 3 Закону Німеччини про нотаріат); нотаріус-адвокат – в судових округах, у яких на 1 квітня 1961 р. нотаріальні послуги надавалися як додатковий вид діяльності, нотаріусами призначалися адвокати на час їх допуску до адвокатської діяльності в певному суді для одночасного здійснення двох професій, тобто адвоката і нотаріуса (*Anwaltsnotare*) (п. 2 § 3 Закону Німеччини про нотаріат); окружні державні (земельні) нотаріуси (*Bezirknotare*) ті, які здійснюють свої повноваження у федеральній землі Баден-Вюртемберг (§ 114 Закону Німеччини про нотаріат, але згідно з п. 1 даної норми цим Законом не регламентуються норми про трудові відносини, їх компетенцію, діловодство, включаючи порядок оскарження)¹ та суди, відповідно до Цивільного укладення Німеччини (далі – ЦУН)². Але суди наділялися основними функціями у питаннях спадкування, а нотаріуси – лише допоміжними повноваженнями. Проте у 2013 р. було прийнято Закон Німеччини про передачу нотаріусам повноважень у сфері добровільної юрисдикції (*Gesetz zur Übertragung von Aufgaben im Bereich der freiwilligen Gerichtsbarkeit auf Notare vom 26.06.2013: in der Redaktion vom 01.09.2013*)³ згідно з яким було розширено повноваження нотаріусів щодо вчинення нотаріальних дій зі спадкування майна.

Не будемо давати передчасну оцінку даного акта щодо розподілу повноважень між судами і нотаріусами Німеччини у питаннях спадкування, а спробуємо сприйняти його у контексті найбільш важливих питань

матеріального – спадкового права Німеччини, що мають істотний вплив на порядок спадкування майна у суді чи у нотаріуса.

Багато вчених робили спроби висловити свої міркування з приводу особливостей спадкового права Німеччини, але проблема таких досліджень полягає у спробі виділити найголовніші фактори спадкування у різних правових системах, не говорячи про порядок та суб'єктів, уповноважених та оформлення права на спадщину у різних країнах світу, де є нотаріат.

Слід зазначити, що в Україні взагалі відсутні комплексні наукові дослідження, присвячені питанням оформлення спадкових прав, зокрема, й після смерті громадян України у Німеччині у нотаріальному порядку. Є поодинокі наукові праці з порівняльного аналізу спадкового права різних зарубіжних країн⁴.

Український вчений Г. Фединяк звернула увагу на такі аспекти: «у ФРН – Закон від 28 серпня 1969 р. передбачив нові правила оформлення заповідальних розпоряджень, а Закон від 14 червня 1976 р. запровадив реформу шлюбно-сімейного права, яка вплинула на права спадкоємців. Зокрема, визначалося коло спадкоємців, які мають обов'язкову частку в спадщині» тощо⁵. Отже, специфіку правової системи Німеччини і, зокрема, спадкового права в такому короткому аналізі вченого важко знайти.

Російські вчені В. В. Гушин та В. О. Гурєєв проводили аналіз законодавства Німеччини, яке регламентує спадкове право порівняно з правовою системою РФ, тому не помітили істотних специфічних рис такого законодавства, коли зазначали: «Підставами спадкування в Німеччині є або заповіт (волевиявлення спадкодавця, визначає юридичну долю його майна після смерті), або закон»⁶. Але російські вчені не звернули увагу на те, що в книзі 5 «Спадкове право» Цивільного укладення Німеччини виділено окремими частинами: ч. 4. Договір про спадкування; ч. 5 Обов'язкова частка, що свідчить про їх відносно самостійне існування і застосування. Отже, спадкування в Німеччині можливе як на підставі заповіту, так і на підставі договору про спадкування та права на обов'язкову частку, а також на підставі закону.

Тому віддаючи належне проведеним порівняльним дослідженням інших вчених^{7,8,9}, наголосимо, що не завжди варто брати за абсолютну основу дослідження й позиції німецьких вчених, які розпочали аналіз свого законодавства буквально з моменту його запровадження^{10,11}, оскільки, як зазначалося раніше, до нього були внесені зміни, а також в силу звичного сприйняття його норм такими, якими вони тривалий час традиційно застосовувалися.

Так, звернемо увагу на той цікавий для української правової концепції момент, що книга 5 «Спадкове право» Цивільного укладення Німеччини розпочинається з першої частини під назвою «Порядок спадкування», що має довести опонентам авторської позиції доцільність дослідження на рівні наукової праці питань про «порядок спадкування» і його життєздатність.

У спадковому праві України такий термін, як порядок спадкування, загалом не вживається, хоча в ч. 7 ст. 1254 ЦКУ й використовується поняття «порядок» щодо скасування заповіту, внесення до нього змін і робиться наголос на встановленому порядку посвідчення заповіту, хоча жодна норма не має відповідної назви або застосування цього терміна у своєму змісті.

Зрозуміло, що використання певних термінів не надає переваг тому чи іншому нормативному акту, оскільки про їх якість мають свідчити інші показники, наприклад, послідовність викладення норм, їх взаємна узгодженість, конкретність при застосуванні, а також час використання.

Зокрема, деякі громадяни так буквально описують проблеми законодавства Німеччини: «Існує помилкова думка, що в тому випадку, коли у покійного немає ніякого статку і немає боргів, то у разі встановлення далеких родичів і відмовлятися від спадщини не потрібно. Але це не так. У разі отримання повідомлення про спадщину, часом не заважає обміркувати можливість офіційно відмовитися від неї, так як у параграфі § 1968 Цивільного укладення Німеччини написано, що спадкоємець зобов'язаний нести витрати на похорон. А похорон в Німеччині справа дорога. Деякі незаможні німці роблять фінт вухами: спеціально складають заповіт на далеких родичів, щоб ті, якщо раптом вирішать вступити у спадок, сплатили витрати на похорони і їхні борги»¹². З наведеного фрагменту та інших положень статті можна зробити висновок, що її автор не є фахівцем в галузі права, але зіткнувся з проблемами застосування, а точніше, зловживання правом в Німеччині. Тому ми мусимо визнати, що й німецьке законодавство має специфічні риси, якими нехтувати не потрібно.

Важливо в цьому випадку сприйняти дух регламентації правовідносин у законодавстві Німеччини, коли у редакції значної кількості норм законодавства закладена дилема, зокрема, щодо відмови від спадщини: «Відмова поширюється на всі підстави для закликання до спадкування, які були відомі спадкоємцю при подачі заяви, якщо не доведено інше» (ч. 2 § 1949 ЦУН). Тобто, в ЦУН доволі часто зустрічається допустимість альтернативного варіанта сприйняття певної поведінки, якщо особа буде здатна довести поважність її причин, зокрема, під впливом погрози тощо (ч. 2 § 1954 ЦУН). Вважаємо, що така регламентація правовідносин зумовлена величезним досвідом, якого набуло цивільне законодавство Німеччини з часу його вступу у дію, тобто з 1 січня 1900 р., системністю його впровадження, а саме одночасно із Законом про судоустрій, Цивільним процесуальним укладенням Німеччини (далі – ЦПУН) і Конкурсним уставом, із Законом про примусовий продаж з торгів та примусовим управлінням майном, Положенням про поземельні книги і Законом про справи окремого провадження¹³, а також виправданому часом довірою суспільства до діяльності судів.

Не вдаючись до деталізації розбіжностей українського і німецького спадкового права, достатньо порівняти положення українського і німецького законодавства в частині тривалості спадкових правовідносин, щоб виявити істотні відмінності. В Німеччині спадкодавець може виключити можливість розподілу спадкового майна протягом тридцяти років з моменту відкриття спадщини і зобов'язати спадкоємців за заповітом

не ділити майно до настання певної події щодо одного зі співспадкоємців, що може тривати й більший проміжок часу (§ 2044 ЦУН). Обмежувальний тридцятирічний строк з моменту відкриття спадщини встановлений і у § 2109 ЦУН щодо наступного спадкування. В Україні Цивільним кодексом не передбачено строк видачі свідоцтва про право на спадщину, тому на практиці його можуть не отримувати взагалі і лише наступні покоління, маючи метою розпорядитися об'єктами нерухомості, будуть визнавати за собою право власності на це майно в судовому порядку.

Концептуально ж аналізуючи роль суду в спадкових відносинах, виходячи із аналізу Цивільного Укладення Німеччини, слід виділити такі його повноваження :

- прийняття на офіційне зберігання заповітів (§ 2258а ЦУН) та видача заповітів (§ 2258б; § 2256 ЦУН);
- відкриття заповітів після смерті заповідача (§ 2260; § 2263а ЦУН);
- викличне провадження з різних питань (в Україні подібним є окреме провадження, де має місце розгляд справ про відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі, а також відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 262 ЦПК¹⁴ передбачається необхідність здійснити публікацію про виклик держателя втраченого цінного папера на пред'явника або векселя до суду), зокрема, публічна пропозиція заявити права спадкування (§ 1965 ЦУН), що здійснюється відповідно до книги 9 ЦПУН¹⁵. Так само звернемо увагу на поняття, що застосовується в Німеччині для позначення Цивільного процесуального кодексу – Zivilprozessordnung, що у буквальному перекладі звучить як цивільно-процесуальний порядок і додатково свідчить про обґрунтованість застосування слова «порядок» з конкретним юридичним змістом;
- вирішення всіх спорів, пов'язаних зі спадковими правовідносинами, що властиво й для українського судочинства;
- призначення виконавця заповіту, але за волевиявленням заповідача, висловленим в заповіті (§ 2200 ЦУН);
- контроль за використанням виконавцем заповіту своїх прав (§ 2212 ЦУН);
- вжиття заходів до охорони спадкового майна (§ 1960 ЦУН);
- вирішення питань за обов'язками спадщини, зокрема виклик кредиторів спадщини (§ 1960 ЦУН); встановлення управління спадщиною (§ 1981 ЦУН) і опублікування постанови про це (§ 1983 ЦУН); розгляд клопотання про порушення провадження у справі про неплатоспроможність чи про перевищення боргів спадщини над вартістю спадкового майна (§ 1980 ЦУН);
- видача свідоцтв про право на спадщину (§ 2353 ЦУН), а також зобов'язання провести розслідування за власною ініціативою для встановлення фактів і зібрати виявлені докази (§ 2358 ЦУН).

Нотаріуси же відповідно до ЦКН вчиняють такі дії:

- посвідчують заповіти у формі нотаріального запису (§ 2231; § 2232 ЦУН);
- посвідчують договір про спадкування (Erbvertrag) (§ 2276 ЦУН);
- складання інвентарного опису (§ 2002 ЦУН);
- договір, за яким спадкоємець продає отриману ним спадщину (§ 2371 ЦКН).

Крім того, слід враховувати, що відповідно до Закону Німеччини «Про нотаріат» нотаріусам надані такі повноваження (§ 20):

- проводити будь-яке засвідчення, насамперед підписів і копій. До завдань нотаріусів належить також посвідчення рішень загальних зборів, проведення жеребкування та розіграшу лотереї, складання майнового реєстру, вчинення і вилучення печаток, вчинення протестів, передача заяв, а також посвідчення нотаріусами встановлених фактів, засвідчення передачі права власності на нерухоме майно, видача свідоцтв про часткову іпотеку або пайові зобов'язання, проведення добровільних торгів;

- посередницькі процедури згідно із Законом Німеччини щодо вирішення спорів, пов'язаних з речовими правами. Можливість проведення нотаріусами посередницьких процедур у спадкових справах, справах про поділ спільного майна, включаючи видачу свідоцтв, передбачених § 36, 37 Закону Німеччини про поземельній книзі, складання реєстру спадщини, а також вчинення і видалення печаток в рамках забезпечення спадкової маси регулюється законодавством федеральних земель;

- згідно з § 21 нотаріуси засвідчують: наявність повноважень представника; наявність чи місце знаходження юридичної особи або торгового товариства, зміну фірмового найменування, перетворення організаційно-правової форми та інші факти, що мають юридичне значення, за умови, що відомості про дані факти впливають з реєстрації в торговому або іншому реєстрі. Засвідчення зі сторони нотаріуса має доказову силу свідоцтва реєстраційного суду. Нотаріус вправі засвідчити лише в тому випадку, якщо він володіє впевненістю у відомостях, яка ґрунтується на ознайомленні з реєстром або засвідченою копією документів, що містяться у реєстрі. При засвідченні нотаріус повинен вказати день ознайомлення з реєстром або складання копії.

Як бачимо, така інформація становить інтерес і для України, оскільки дає змогу розширити повноваження нотаріусів України новими нотаріальними провадженнями. Так, слід доповнити ст. 34 Закону України «Про нотаріат» такими нотаріальними діями, як: посвідчення рішень загальних зборів, проведення жеребкування та розіграшу лотереї вчинення і вилучення печаток.

Щодо медіації, тобто можливості проведення нотаріусами Німеччини посередницьких процедур у спадкових справах¹⁶, то українські науковці схвально оцінюють такий досвід.

Наприклад, С. Я. Фурса вказує на те, що в Україні слід також прийняти Закон «Про медіацію». Це було б істотним кроком на шляху розвитку примирних (позасудових) процедур, і більшість конфліктів, якій зайшли в «глухий кут», можна було б вирішити шляхом переговорів¹⁷. Щодо нотаріального процесу, то, за загальним правилом, він за своєю правовою природою є безспірним, оскільки нотаріуси виконують правоохоронну

функцію на стадії реалізації особами їх безспірних прав¹⁸, але такі конфлікти можуть мати місце, наприклад, при розподілі спадкового майна між спадкоємцями. Тому нині слід наділити українських нотаріусів функцією медіатора. Медіаційні процедури вже нині застосовуються ними у випадку, коли між спадкоємцями виникає спір щодо розподілу спадкового майна, тому коли особи не вирішать між собою такий конфлікт і мають звертатися до суду, нотаріус має роз'яснити їм усі переваги нотаріального порядку поділу такого майна, запропонувати альтернативні способи їх вирішення.

Інший український вчений зазначає, що конструкція медіації в нотаріальній практиці Німеччини збігається із загальнотеоретичним поняттям «медіації», що являє собою перемовини між двома конфліктуючими сторонами за участі посередника, який має необхідні навички, досвід, освіту для того, щоб допомогти сторонам дійти згоди в урегулюванні їх спору¹⁹. Дійсно, така позиція, очевидно, підкреслює позитивні риси проведення медіації нотаріусами, але проблеми криються в деталях. Так, автором висловлено можливість медіації щодо конфліктуючих, а не сторін, що спорять. Конфлікт важко або навіть неможливо вирішувати при безпосередній участі сторін, які свої відносини «довели до конфлікту». З власної практики можна стверджувати, що в таких випадках доцільно організувати зустріч адвокатів, які не обтяжені особистими образами, спогадами тощо. Вони будуть відкриті до правового вирішення спору, а не конфлікту. З правової точки зору, для врегулювання конфлікту не існує передбачених законодавством способів, оскільки жодну зі сторін не можна зобов'язати вибачитися або визнати помилковість спогадів щодо образ та ін. Тому і в процесі медіації необхідно шукати правові способи вирішення спору між сторонами, а примирення буде залежати від якості вирішення спору та сприйняття кожною зі сторін тих наслідків, які для неї настануть в результаті досягнутого компромісу.

У зв'язку з наведеним заслуговує на увагу позиція Ю. Д. Притики в контексті позитивних рис медіації: «сторони безпосередньо беруть участь в процесі врегулювання спору; медіатор, як нейтральна третя особа, може розглянути спір об'єктивно і допомогти сторонам у визначенні способів вирішення спору, які вони, можливо, й не застосували б самостійно; враховуючи, що медіація може бути застосована на ранній стадії спору, врегулювання останнього може відбутися значно швидше, ніж в третейському або державному суді; скорочення витрат сторін відбувається за рахунок відсутності необхідності нести арбітражні чи судові витрати; збільшується можливість збереження партнерських відносин між сторонами після вирішення спору»²⁰. Багато з наведених положень, очевидно, є справедливими, оскільки участь в сучасному судочинстві без допомоги адвокатів безперспективна, а їх кваліфікація визначає вартість їх послуг, але нотаріуси, так само як і інші правники не повинні працювати безкоштовно. Далі вчений розглядає участь медіатора в процесі і відводить йому роль «активного слухача»²¹ та звертає увагу на необхідність кваліфікації в галузі психології²², а потім підкреслює: «Не можна забувати про те, що в множині випадків, під час проведення медіації нотаріусом, все-таки його основним обов'язком є посвідчення договору, що укладається сторонами за результатами проведення переговорів»²³. З наведеного можна зробити висновок, що сам Ю. Д. Притика передбачає: перенесення відповідного досвіду Німеччини на терени України призведе до того, що багато українських нотаріусів втраять об'єктивність і будуть діяти в інтересах однієї зі сторін спору або лише у власних та схиялятимуть одну або обидві сторони до укладання договору шляхом залякування, зокрема, некомпетентною діяльністю адвокатів та суддів, що може призвести до значної втрати часу, коштів і недосягнення бажаного результату або програвною позицією однієї із сторін, яку складно буде довести у суді тощо.

Тому, запозичуючи іноземний досвід, для української правової системи слід враховувати ментальність українського народу, який відрізняється від громадян різних іноземних держав хоча б тим, що в нас громадяни, в основному, не мають сімейних адвокатів, а йдуть до них після того, як вчинили правочини, а не до того. В Україні чутки розповсюджуються швидше Інтернету і люди їм вірять більше, ніж засобам масової інформації тощо. У нас існує поняття «мій або чужий нотаріус» і сторони можуть наполягати на посвідченні договору тільки в «свого нотаріуса», хоча нотаріус не може бути своїм або чужим, оскільки так він втрачатиме об'єктивність.

Отже, запровадження медіації в нотаріальну практику та інших інститутів спадкового права Німеччини в українське законодавство має бути виваженим і з урахуванням можливих негативних явищ, які вони здатні викликати в суспільних відносинах.

¹ О нотариате : Закон Германии от 24 февраля 1961 г. (в ред. от 22 июля 2005 г.) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.notiss.ru/usrimg/germany_notary.pdf, а оригінал закону BGBl. 1961 I S. 98; 2005 I S. 2188.

² Гражданское уложение Германии (Bürgerliches Gesetzbuch Deutschlands) : ввод. закон к Гражданскому уложению ; пер. с нем. / [В. Бергман, введ., сост.]; науч. ред. А. Л. Маковский [и др.] – 2-е изд., доп. – М. : Волтерс Клувер. 2006. – 816 с.

³ Gesetz zur Übertragung von Aufgaben im Bereich der freiwilligen Gerichtsbarkeit auf Notare vom 26.06.2013: in der Redaktion vom 01.09.2013 // Bundesgesetzblatt. – Teil I. – 2013. – S. 1800.

⁴ Фурса С. Я. Порівняльний аналіз інституту спадкового права зарубіжних країн / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса // Спадкове право : Теорія і практика. – К. : Атіка, 2002. – С. 42–54.

⁵ Фединяк Г. С. Міжнародне приватне право / Г. С. Фединяк : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://westudents.com.ua/glavy/65153-1-zagalna-harakteristika-spadkovogo-prava-derjav.html>

⁶ Наследственное право России: учеб. / В. В. Гушин, В. А. Гуреев : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://studentu-вуза.ru/grazhdanskoe-pravo/nasledstvennoe-pravo-uchebnik/index.htm>

⁷ Солодченко В. С. Гражданское и торговое право зарубежных государств : учеб. пособ. / В. С. Солодченко, Г. М. Котов. – СПб. : Изд. центр СПбГМУ, 2002. – 243 с.

- ⁸ Мурунова А. В. Гражданские и торговые кодексы зарубежных стран. Сравнительно-правовой анализ : учеб. пособ. / А. В. Мурунова. – Н. Новгород ; Нижегород. гос. архит.-строит. ун-т, 2007. – 83 с.
- ⁹ Абраменков М. С. Наследственное право : учеб. для магистров / М. С. Абраменков, П. В. Чугунов ; отв. ред. д-р юрид. наук, проф. В. А. Белов. – М. : Юрайт. – 2015 : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://static.ozone.ru/multimedia/book_file/1010700041.pdf
- ¹⁰ Бернгефт Ф. Гражданское право Германии / Ф. Бернгефт, И. Колер. – С.-Петербург, 1910. – 425 с.
- ¹¹ Эннекцерус Л. Курс германского гражданского права / Л. Эннекцерус. – М. : Изд-во иностранной литературы, 1949. – Кн. 1. – 379 с.
- ¹² Бабкина Е. Наследство в Германии / Е. Бабкина : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.tupa-germania.ru/zhizn/nasledstvo-v-germanii.html#!>
- ¹³ Гражданское уложение Германии (Bürgerliches Gesetzbuch Deutschlands) : ввод. закон к Гражданскому уложению ; пер. с нем. / [В. Бергман, введ., сост.]; науч. ред. А. Л. Маковский [и др.]. – 2-е изд., доп. – М. : Волтерс Клувер. 2006. – 816 с. – С. 591.
- ¹⁴ Цивільний процесуальний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua
- ¹⁵ Гражданское процессуальное уложение Германии. Вводный закон к Гражданскому процессуальному уложению (Zivilprozessordnung Deutschlands): пер. с нем. / [В. Бергман, введ., сост.]. – М. : Волтерс Клувер. 2006. – 472 с. – С. 337.
- ¹⁶ Гансйорг Шварц. Медиация при открытии наследства и установлении наследственных прав / Гансйорг Шварц // Медиация в нотариальной практике. Альтернативные способы решения конфликтов. – М. : Волтерс Клувер, 2005. – С. 189–207; Бернд Вегманн. Медиация при разрешении споров, связанных с наследованием семейного бизнеса / Бернд Вегманн. – М. : Волтерс Клувер, 2005. – С. 165–189; Роберт Вальц. О технике ведения переговоров нотариусом / Роберт Вальц. – М. : Волтерс Клувер, 2005. – С. 111–135.
- ¹⁷ Фурса С. Я. Медиация в Україні: Актуальні питання теорії і практики та необхідність законодавчої регламентації / С. Я. Фурса // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2014. – № 1 (99). – С. 7. – (Випуск «Юридичні науки»).
- ¹⁸ Фурса С. Я. Правоохорона як основна складова нотаріальної функції / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса // Нотаріат України. – К. : Алерта, 2015. – Кн. 1: Організація нотаріату (з практикумом). – С. 58.
- ¹⁹ Притика Ю. Д. Проблеми захисту цивільних прав та інтересів у третейському суді : моногр. / Ю. Д. Притика. – К., 2006. – 328 с. – С.51.
- ²⁰ Притика Ю. Д. Применение медиации в нотариальной практике Германии: методология и опыт для Украины / Ю. Д. Притика // Цивилистическая процессуальная мысль : международный сб. науч. статей. – К. : ЦУЛ, 2013. – Вып. 2 : Нотариальный процесс / под ред. д-ра юрид. наук, проф. С. Я. Фурсы. – 480 с. – С. 40.
- ²¹ Там само. – С. 42.
- ²² Там само. – С. 43–44.
- ²³ Там само. – С. 44.

Резюме

Скок Л. В. Порядок спадкування у Німеччині: розмежування компетенції між судом та нотаріусами.

У статті проведено порівняльний аналіз матеріального законодавства Німеччини та України щодо спадкування майна та нормативні акти Німеччини, які визначають і розмежовують компетенцію нотаріусів та суддів з оформлення спадкових прав. Проаналізовано компетенцію нотаріуса Німеччини щодо проведення медіації у спорах, пов'язаних із спадкуванням. Висловлено бачення про доцільність наділення даним повноваженням нотаріусів України та внесення доповнень до Закону України «Про нотаріат».

Ключові слова: Німеччина, Україна, спадкування, нотаріус, суддя, компетенція.

Резюме

Скок Л. В. Порядок наследования в Германии: разграничение компетенции между судом и нотариусами.

В статье проведен сравнительный анализ материального законодательства Германии и Украины относительно наследования имущества и нормативные акты Германии, которые определяют и разграничивают компетенцию нотариусов и судей по оформлению наследственных прав. Проанализирована компетенция нотариуса Германии о проведении медиации по спорам, связанным с наследованием. Высказано видение о целесообразности наделения данным полномочием нотариусов Украины и внесения дополнений в Закон Украины «О нотариате».

Ключевые слова: Германия, Украина, наследование, нотариус, судья, компетенция.

Summary

Skok L. The order of succession in : distribution of powers between the court and notaries.

This article provides a comparative analysis of the material Legislation Germany and on inheritance and regulations in that define and delimit the competence of notaries and judges on the execution inheritance rights. German notary analyzed competence to conduct mediation in disputes related to inheritance. Vision expressed about the feasibility of giving this authority to notaries and Amendments to the Law of «On Notary».

Key words: Germany, Ukraine, inheritance, notary, judge competence.